

Els equipaments culturals

Gemma Carbó Ribugent
Taína López Cruz
Alfons Martinell Sempere

PID_00147849

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Objectius	5
1. Definició d'equipament	7
1.1. El concepte d'equipament en general	7
1.2. L'equipament cultural	8
2. Història i gènesi dels equipaments culturals	13
3. Funcions i especialitats dels equipaments culturals	17
4. Tipus d'equipaments culturals	22
5. La cultura en altres equipaments	26
6. Gestió dels equipaments culturals com a una especificitat de la gestió cultural	27
Bibliografia	31

Objectius

Els objectius d'aquest mòdul són els següents:

- 1.** Entendre el concepte d'equipament com a servei a l'interès general en l'organització social.
- 2.** Analitzar el concepte d'equipament cultural com a espai al servei de la ciutadania i la vida cultural en el marc de les polítiques culturals.
- 3.** Conèixer les característiques específiques i les funcions dels equipaments culturals actuals.
- 4.** Situar la gestió cultural en el marc de l'organització interna dels equipaments culturals.

1. Definició d'equipament

1.1. El concepte d'equipament en general

El concepte d'equipament sorgeix de la necessitat d'organització de serveis d'interès general per a la població en diferents camps; també és una manera d'ordenar l'espai públic. Té diverses accepcions, a les quals ens podem aproximar d'una manera molt bàsica a partir de les definicions següents:

“Conjunt de locals i instal·lacions necessàries per a la vida col·lectiva.”

P. Robert (1991). *Le Petit Robert 1, Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*. Montreal: Dictionnaire Le Robert.

“A les aglomeracions urbanes, conjunt dels elements necessaris per al compliment de les seves funcions de reproducció de la força de treball, de producció i comerç, d'administració pública i d'infraestructures.”

Diversos autors (1998). *Gran diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

“Conjunt de tots els serveis necessaris en indústries, urbanitzacions, exèrcits, etc.”

RAE (2003). *Diccionario de la lengua española*. Madrid: Espasa-Calpe.

Així doncs, es tracta de les instal·lacions o conjunt d'instal·lacions que per les característiques i els elements que contenen compleixen una determinada funció i servei a un col·lectiu o col·lectius determinats i diferenciats per les seves especificitats. Normalment es tracta d'edificacions i equips creats o adaptats per a aquestes funcions i aquests serveis, i dotats d'una sèrie d'elements adequats i específics per a l'objectiu que pretenen complir.

Un equipament està dotat dels recursos necessaris per al desenvolupament de programes o activitats destinades a alguna finalitat determinada; d'aquesta manera, la definició d'un equipament en concret es determina bàsicament per variables com les següents:

- L'espai físic dotat de la infraestructura i els recursos tècnics necessaris.
- Els serveis que presta a la ciutadania.
- Els programes, les activitats, els serveis, etc., que ofereix o que es poden fer.
- Les persones a qui va destinat.
- Les possibles modalitats d'ús per al qual es poden utilitzar: públic o privat.

Els equipaments poden ser d'un major o menor grau d'especialitat en relació als serveis, programes o activitats que ofereixen; és a dir, poden estar destinats a un col·lectiu de persones molt específic (joves) i desenvolupar un tipus d'activitat exclusiva (biblioteca), o bé a un grup de persones més ampli (població en general) i desenvolupar o oferir diversos tipus d'activitats.

Normalment s'ordenen per sectors de la vida social (salut, esports, cultura, productiu, educació, etc.) i a vegades també per trams d'edat (joves, nens, tercera edat, etc.).

En definitiva, allò que és evident en un equipament és que la relació entre les característiques de l'espai, la ubicació, els destinataris i els recursos dels quals disposa ha de ser adaptada o combinada amb les activitats o serveis que desenvolupa o ofereix. Fins i tot en el cas d'equipaments que han tingut un primer ús i que ha canviat per un altre, aquests s'han de sotmetre a un procés d'adaptació al nou ús, car la relació abans esmentada és indispensable per al seu funcionament correcte.

En la mesura que avança, una societat necessita un nivell d'equipaments. A més,, els equipaments públics són condicions de desenvolupament per a una ciutat, regió o país. L'anàlisi i diagnòstic dels equipaments és un clar indicador del grau d'organització social i del nivell de serveis que una comunitat disposa per a la seva vida cultural.

1.2. L'equipament cultural

En el sector cultural, quan parlem d'equipaments culturals ens referim a aquells locals, espais o infraestructures necessaris per a la vida cultural (entengui's: gaudi, consum, participació, producció, etc.) de les persones, grups o organitzacions socials d'un territori determinat.

No obstant això, no n'hi ha prou amb aquesta definició generalista de l'equipament cultural per a entendre'n tota la complexitat. Un equipament cultural agrupa significats, funcions i intencionalitats que deriven d'un nombre important d'àmbits de l'ésser individual i de l'organització social col·lectiva.

En aquest sentit, podríem definir-lo des de diferents perspectives com ara les següents:

- Els equipaments poden generar representacions simbòliques d'una societat de diferent índole. Poden ser portadors de missatges que actuen, des de la cultura, sobre la construcció d'identitats, ciutadania o cohesió social. Poden erigir-se com el reflex d'una acció de resposta a una necessitat social detectada; poden ser la conseqüència d'un tipus d'ideologia dominant o de la concreció d'una política social, educativa o cultural; o poden representar la reacció d'un col·lectiu davant de la insuficiència de mitjans

per a la consecució dels seus objectius culturals, entre d'altres. Vist així, els equipaments culturals són, alhora que indrets per a la vida cultural, com *monuments* de representació d'un símbol o ideologia. Nietzsche, en la seva obra *El Crepuscle dels Ídols*, es referia a l'arquitectura com l'eloqüència retòrica del poder expressada en formes. En aquest sentit, l'equipament cultural esdevé atractiu per a un poder polític que deixa petja del seu pas per la història a través de la permanència de l'obra edificada. De la mateixa manera resulta útil per tal d'entendre l'equipament com a monument o estandard d'una ideologia, en aquest cas política, la reflexió de Dijan a propòsit de Mitterrand, quan afirmava que “[...] l'arquitectura serà l'instrument necessari perquè es recordi el seu pas per les més altes instàncies de la República”.

- En un altre sentit, els equipaments culturals són també instruments d'utilització per a la satisfacció de les necessitats culturals. Impliquen la possibilitat instrumental de dur a terme unes activitats culturals o unes altres, o bé la possibilitat de dotar uns o altres col·lectius socials i culturals de serveis adequats a les seves necessitats. Els equipaments permeten, en la mesura que són infraestructures equipades per a tal efecte, accions o serveis culturals determinats. Faciliten la participació de la població i donen accés a les activitats col·lectives i al concepte d'espai públic.
- Així mateix, els equipaments són contenidors de matèria cultural tangible o intangible, és a dir, alberguen cultura, ja sigui en forma de projectes culturals, de col·lectius relacionats amb el sector de la cultura o de productes culturals. Les maneres de contenir cultura dels equipaments és molt diversa: poden contenir produccions, productes o manifestacions culturals estàtiques (per exemple les exposicions fixes d'alguns museus), temporals (com la programació per temporades d'un teatre), espontànies (com les que podrien donar-se en el marc d'un centre d'aficionats o d'un centre cívic), etc.
- Els equipaments culturals són, en si mateixos, l'expressió d'una història i un reflex d'èpoques determinades. A més, els equipaments culturals adquireixen la funció de ser dipositaris d'una part de la memòria col·lectiva. Espais adequats per guardar, estudiar, mantenir, investigar i mostrar el conjunt de materials i obres culturals reflex d'un procés històric. Museus, arxius, biblioteques, indrets arqueològics, immobles significatius, etc., constitueixen un primer nivell d'equipaments en tot procés de construcció d'una societat moderna o d'un Estat nació, el qual troba el seu sentit en aquestes icones que pretén unir al concepte de cultura nacional.

Teixeira Coelho aporta una definició integradora de les accepcions anteriors (la de l'equipament com a instrument i la de l'equipament com a contenidor):

“Des de la perspectiva de la macrodinàmica cultural, per *equipament cultural* s’entén tant les edificacions destinades a pràctiques culturals (teatres, cinemes, biblioteques, centres culturals, filmoteques, museus) com els grups de productors culturals resguardats o no, físicament, en una edificació o institució (orquestrres simfòniques, agrupacions corals, grups de ball, companyies estables, etc.).

En una dimensió més restringida, els equipaments culturals són tots els aparells o objectes que fan operatiu un espai cultural (reflectors, projectors, marcs, llibres, pintures, pel·lícules, etc.).”

J. Teixeira Coelho (2009). *Diccionario crítico de política cultural: cultura e imaginario*. Barcelona: Gedisa.

Altres expressions com *indrets per a la cultura* o *espai cultural* s’han emprat per a referir-se als equipaments culturals amb l’afany d’incloure-hi el nombre més ampli de tipus d’equipaments o indrets en què les expressions culturals es manifesten. És possible que la integració d’aquestes expressions alternatives es degui a una dificultat més o menys reconeguda per a poder delimitar el conjunt de característiques i significats que haurien d’albergar aquests equipaments culturals per ser catalogats com a tals, la qual cosa implica, així mateix, dificultar les tasques de definició de les seves tipologies; o en la recerca de nous horitzons per a l’acció cultural, més enllà dels equipaments clàssics, sovint tancats a la innovació. Així mateix, moltes vegades les diferents maneres de denominar l’equipament cultural troba les seves principals variacions en allò que s’entén haurien de ser les seves funcions o activitats.

El més evident és que hi ha una zona clarament delimitada en la qual podríem ubicar els equipaments culturals, diguem-ne, clàssics (teatres, museus, auditoris, biblioteques, etc.) i una zona més àmplia i fronterera on es col·loquen aquells espais les característiques dels quals en permeten l’ús com a plataforma més oberta. Des d’aquests nous equipaments, les expressions i àdhuc el consum cultural poden manifestar-se car alhora compleixen una altra mena de funcions (per exemple, zones no edificades que s’adapten com a espais escènics, o espais destinats a un altre tipus de funcions com ara de gastronomia o de consum d’una altra mena de béns no culturals que es transformen per al seu ús cultural). És en aquest sentit que expressions com la d’*espai cultural* resulten més inclusives, tot i que puguin donar una idea menys fàcil d’acotar o tipificar.

La idea d’espai cultural ens l’explica, de bell nou, Teixeira Coelho, en el seu diccionari, abans citat, de la següent manera:

“En política cultural [...], el terme espai cultural continua essent suggestiu i adient, encara que no existeixi un registre de què el seu ús hagi resultat d’una anàlisi de l’esquema conceptual disponible en aquella època, ni d’una apreciació de les condicions de les pràctiques culturals o dels objectius de les polítiques culturals, per la qual cosa no hi ha cap senyal de què la seva utilització no hagi estat altra cosa que un efecte de moda, sense cap intenció conscient. De fet, la construcció d’un edifici específic per a la pràctica de la cultura allà on abans no hi havia res de semblant, i l’aprofitament d’un edifici per a aquesta finalitat, la funció original del qual era una altra (cas de resignificació de l’espai), no deixa de ser una operació de l’abstracció: les condicions per a la pràctica de la cultura són creades artificialment en un local que abans no la permetia o fins i tot li era hostil. L’abstracció que s’opera en aquest moment és la del territori de la cultura o de les diverses modalitats culturals d’aquell primer lloc on una cultura o modalitat cultural originalment sorgí o era practicada. Un espai cultural, així com s’entén avui dia, implica una desterritorialització de la cultura o de les modalitats culturals: les pràctiques que inicialment o en origen eren exercides en un determinat indret passen a ser-ho en un altre, amb la qual cosa no es troben, en un primer moment, històricament o socialment relacionades.”

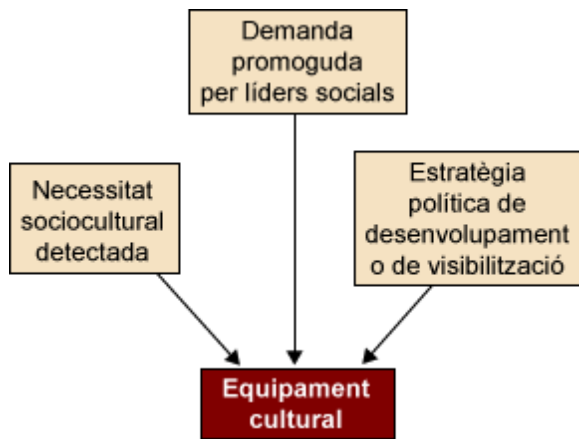
J. Teixeira Coelho (2009). *Diccionario crítico de política cultural: cultura e imaginario*. Barcelona: Gedisa.

Aquesta definició d’espai cultural ens aporta una noció més a tenir en compte sobre el concepte d’equipament cultural. Els equipaments culturals moderns o en política cultural solen estar lligats a la idea de la democratització de la cultura, la qual cosa vol dir, entre d’altres coses, que pretenen “portar” la cultura allà on no tenia possibilitats o mitjans de manifestar-se (més enllà de la pertinença o no de l’edificació en aquell indret determinat).

Aquest és un aspecte molt important de la base ideològica dels equipaments culturals moderns (com veurem en el punt següent a propòsit del repàs històric de la seva gènesi), car impliquen un element d’aproximació de la cultura a la societat. Aquesta idea es fonamenta en la constatació que una societat amb accés a la cultura és una societat més rica i amb més capacitats, i també és una societat que pot oferir més valors als seus ciutadans i a aquells que la visiten. Per aquest motiu els equipaments culturals s’edifiquen sobre la conjunció de dues idees fonamentals:

- Un equipament cultural es troba en la línia de les estratègies del servei públic, en resposta a unes necessitats socials i culturals (de serveis, participació, accés, educació, etc.).
- Un equipament cultural dota un determinat territori d’un valor afegit, tant en el seu contingut com en l’oferta de més espai públic.

Ambdues idees es troben lligades a la que recull que el nivell d’equipament respon al compromís de dotar de serveis una comunitat, tant si aquest compromís s’estableix com a resposta a una demanda concreta com si respon a l’aplicació d’una política de desenvolupament d’un territori en clau cultural. En aquest sentit podríem dir que l’origen d’un equipament cultural pot trobar-se principalment en tres *inputs*, segons ho mostra el quadre següent:

2. Història i gènesi dels equipaments culturals

És evident que tota civilització o cultura ha disposat dels seus espais culturals, com podem observar en el patrimoni mundial en tots els continents. És àmpliament sabut que el Coliseu de Roma, els teatres grecs de Sicília, Chichen Itzà a Mèxic, Taj Majal a l'Índia, etc., han representat, en el seu moment, indrets per a la vida cultural.

Han existit moltes expressions per a denominar el que avui dia hem convingut com a *equipament cultural*, les quals tenen a veure més amb una evolució històrica. En els processos de consolidació dels estats moderns es construïren equipaments clàssics com ara museus, biblioteques, arxius, teatres nacionals o regionals. Però hi ha un canvi de tendència a la segona meitat del s. XX a Europa, quan es genera la idea d'espais per a la cultura en un procés de democratització que a Europa s'origina a França al final de la dècada dels anys cinquanta.

Sota l'administració de qui era el ministre de cultura francès en aquella època, André Malraux, i en l'auge del que va ser la idea de la democratització de la cultura, es fomentà la creació de cases de cultura que, entre els anys 1961 i 1965, arribaren a ser més de vint en ciutats importants. La idea sobre la qual es crearen aquestes cases de cultura era que l'Estat assumís la responsabilitat de dotar la societat d'espais per a l'accés a la cultura, més propers a la població i que augmentés l'oferta cultural, tot transformant així un privilegi de les elits, principalment definides pel nivell econòmic o la posició social, en un bé compartit i accessible a tots els àmbits.

“Les cases de la cultura emergien [...] com a obres obertes i polivalents en què aflorava un desig per a descentralitzar els eixos cardinals d'una creativitat cultural que a França semblava, de manera inexorable, forçada a mantenir-se situada en el macrocentre parisenc. Al costat d'aquests objectius, la proposta definida pel Malraux procurava obrir noves vies a la moderna República naixent, en la qual l'art i la cultura estaven cridats a tenir un paper protagonista en el si d'una democràcia laica.”

X. Bouzada Fernández (2001). “Los espacios del consumo cultural colectivo”. *Reis: Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 96, pàg. 51-70.

La bona acceptació de la idea de les cases de cultura a França derivà en una sèrie d'altres espais com cases de joventut, llars de joves treballadors, llars rurals, llars de la infància, entre d'altres, que es multiplicaren arreu del país.

Aquesta idea es propagà, tot i que a ritmes diferents, arreu d'Europa i en el cas concret d'Espanya s'instaurà, de la manera en què va evolucionar fins tal com es coneixen, ara cap a finals de la dècada dels setanta, encara que existeixen antecedents molt significatius previs a aquesta dècada que es poden situar en tres moments diferents.

El primer el trobem a finals del segle XIX, amb els ateneus lliberals i els centres obrers en indrets com Catalunya, com a elements determinants de la gènesi del que més tard serien les cases de cultura. Posteriorment, en el període que va des de 1896 a 1910 les cases del poble i les missions pedagògiques de la Segona República també són referents que s'han de tenir en compte.

Més tard, en la dècada dels cinquanta, es creen les primeres cases de cultura del franquisme, com a eina d'imposició d'una política cultural autoritària. D'aquesta època cal ressaltar el RD de 1956, moment en què ja hi havia algunes cases de cultura en molt poques províncies espanyoles, a les quals era urgent regular la situació de dret i la qüestió del seu sosteniment econòmic, en resposta al fet que les seves activitats culturals havien transcendit a les exclusives de biblioteca pública, nucli inicial del seu sorgiment. Així mateix, resulta rellevant un RD posterior pel qual es regula la creació i el funcionament de les "Casas Municipales de Cultura" (així anomenades en llenguatge oficial) a poblacions no capitals de província. Un fragment breu del text de la ponència presentada a la XI Reunión Nacional i Iberoamericana de Bibliotecarios a Buenos Aires, l'agost de 1974, il·lustra l'esperit d'aquest tipus d'equipaments:

"La Casa de la Cultura és una casa, una llar pública, oberta a tothom, on ningú no pot sentir-se estrany ni menystingut o cohibit en cap sentit, car a ella s'hi acut voluntàriament, des del nen que comença a llegir a l'ancià que llegeix per hàbit, recurs o medicina espiritual, passant pel jove estudiant, l'obrer manual, el funcionari o empleat més divers fins al professor, l'artista o l'investigador."

J. A. Perez Rioja (1974). "Importancia de la Información: Las casas de cultura". Text de la Ponència presentada a les XI Reunión Nacional i Iberoamericana de Bibliotecarios. Buenos Aires. Agost, 1974, butlletí d'ANABA, any XXV, núm. 1 i 2.

En la línia del procés il·lustrat pels anteriors tres moments significatius es donen alhora aparicions com la dels Teleclubes (1962) i les Aulas de Cultura (1974), com a expressions dels canvis en el franquisme tardà.

Més enllà d'aquests antecedents, amb l'arribada dels ajuntaments democràtics (1979), s'anà implementant una nova generació d'equipaments culturals, principalment en l'àmbit local. Alguns d'aquests foren recuperacions d'edificis reclamats pel moviment veïnal per a usos col·lectius, o indrets significatius que el franquisme havia tancat, o simplement censurat pel seu valor simbòlic. Eduard Delgado ens amplia la imatge d'aquells anys del procés edificador en clau cultural que s'anà desenvolupant a les dècades següents:

"Evidentment es començà pel més convencional: museus i biblioteques, seguiren les sales polivalents per a la difusió o la reforma dels arxius, escoles de música, arts plàstiques, etc. Els més atrevits plantejaren cases de cultura, cases de joves, etc."

E. Delgado. "Acción cultural municipal: instituciones y balances". A: Diversos autors. *Escuela andaluza de Animación sociocultural*. Jerez de la Frontera: Diputación de Cádiz.

Però quan s'inicia un procés modernitzador en els equipaments culturals a Espanya és en la dècada dels vuitanta, el qual continuarà fins als nostres dies. La democràcia consolidada, l'entrada a la Unió Europea i el creixement socioeconòmic reclamava un esforç públic de normalització dels equipaments cul-

turals, endarrerits per tots els anys perduts de la dictadura, i era l'hora d'assolir un nivell acceptable o mínim d'equipaments culturals d'acord amb la realitat del país.

Paral·lelament, Amèrica Llatina, amb les seves evidents diferències entre cada país, també se sumà a l'esperit de les cases de cultura. A Colòmbia, per exemple, pot parlar-se de cases de cultura a partir dels quaranta, que és la dècada en què apareixen per primer cop en alguns municipis. Tot i així, les primeres cases de cultura oficials se situen en la dècada dels seixanta. En aquest cas és també una política cultural la que determina el suport a les cases de cultura ja existents i la creació d'unes altres de noves. Es basaren en la idea de constituir indrets en els quals es possibilités una major atenció i assistència, en clau cultural i educativa, a la població; s'elaboressin materials de suport a iniciatives educatives i culturals; i es propiciés l'intercanvi d'experiències. El 1976 ja existien un nombre aproximat de 300 cases de cultura arreu del país i, el 1983, més de 500. La seva denominació varià entre cases de cultura i centres de cultura, tal com veurem que s'esdevingué en altres països en què la denominació *casa de cultura* fou menys utilitzada.

A Anglaterra, després de la Segona Guerra Mundial, a la dècada dels cinquanta, per exemple, es començaren a reproduir espais sota la denominació de *centre* (preferida a la de *casa*, de l'exemple francès) i es preferia l'expressió *art center* en lloc de *cultural center*, pel fet que es refereix més a contenidors de matèria cultural, encara que també s'utilitzà l'expressió *community centers*. La idea primordial d'aquests indrets era apropar els creadors i els espectadors, i també l'experimentació artística interdisciplinària, encara que a la dècada dels vuitanta, amb una major implicació de les autoritats locals, també s'orientaren cap a actuacions relacionades amb la creixent presència de grups ètnics.

Un estudi fet al Regne Unit entorn dels *arts centers* a l'actualitat en definia les característiques i condicions principals:

- L'existència d'un programa i d'una política orientada cap a més d'una forma artística o cultural.
- La utilització de més d'un espai per al desenvolupament de les activitats artístiques i culturals.
- L'existència d'unes mínimes estructures i *inputs* professionals.
- El seu ús fonamental no ha de formar part dels serveis d'educació formal o d'educació d'adults.
- No ha d'estar subvencionat prioritàriament com a espai teatral.

Així mateix, es troben a Itàlia els *centri civici*, els quals actualment, també, són hereus de la idea de les *cases de cultura* a Espanya (centres cívics). Desenvolupaven un conjunt d'activitats que integrava un important nombre de serveis de sectors diferents com el cultural, l'educatiu i el social (podien albergar tant una guarderia com un auditori o una residència). Els *centri civici* es basaren

en la idea de la descentralització de la cultura i la importància de donar a la població una eina de participació ciutadana, amb l'objectiu clar de reduir la distància existent entre la institució i les persones.

Tal com s'han exposat breument aquests antecedents podem destacar diversos elements a tenir en compte per al punt següent, que tractarà les funcions dels equipaments culturals, car en aquest repàs de la història comprovem que les cases de cultura i les seves homònimes en diversos països es basaren en les idees generals següents:

- Equipaments creats gràcies a un procés de **democratització** de la cultura.
- Generadors d'eines de **proximitat** entre els ciutadans i l'administració.
- Resposta a una necessitat detectada de **descentralització** de la cultura.
- Promotors de la relació i **integració** de diferents grups de persones.
- **Recurs** per al sector artístic i intel·lectual.
- Enfortidors de les capacitats de **participació** ciutadana.

Aquests elements resulten clau per tal d'entendre l'equipament cultural avui dia i, sobretot, les funcions que desenvolupa o que vol desenvolupar en l'actualitat.

De manera paral·lela, els equipaments tradicionals com els museus, teatres, filmoteques, arxius i biblioteques afrontaven en molts països un procés de reflexió i reconsideració de la seva funció i missió com a espais de cultura en aquest nou context. Certament, per a alguns d'aquests equipaments, idees com democratització, proximitat, descentralització, integració, recurs i participació són difícils de reubicar amb relació a la seva raó de ser original, la qual es trobava molt més lligada a la conservació, la investigació i a una programació molt dirigida a uns determinats sectors de la ciutadania.

Bibliografia complementària

X. Bouzada, Los espacios del consumo cultural colectivo.

C. Cantero, Equipamientos Culturales de Proximidad en España en el s. XX. Las Casas de Cultura.

Proximitat i relació per a la cohesió social. Programa marc de la Xarxa de Centres Cívics de l'Ajuntament de Girona.

3. Funcions i especialitats dels equipaments culturals

Els equipaments culturals es poden definir a partir de les funcions i dels serveis que exerceixen. Aquests són multidimensionals i, principalment, podem veure reflectides les funcions en cada equipament en diferents nivells de força. Als seus inicis, de la mateixa manera com hem vist als antecedents històrics dels equipaments culturals, aquestes funcions ja s'anaren definint en un context sociocultural que ha evolucionat molt i, a hores d'ara, moltes d'elles es mantenen encara que, com veurem més endavant, algunes s'han transformat o han identificat el risc de predominar fins al punt de fer de l'equipament un lloc poc comprensible per a les persones del territori en què s'erigeixen.

A continuació definirem algunes de les funcions dels equipaments actuals més importants. Dels diferents serveis en parlarem més àmpliament a les tipologies dels equipaments.

a) Funció social. Aquesta és una de les funcions més evidents i que pertanyen a la gènesi dels equipaments culturals, per la qual cosa es vincula amb el principi que estableix que un entorn que sap proveir-se dels serveis que la seva població necessita per al desenvolupament d'una vida satisfactòria és un territori que vetlla per la felicitat i el benestar de les persones que l'habiten. Podríem desglossar les funcions específiques següents:

- **Participació en la vida cultural.** Un equipament cultural constitueix una plataforma en la qual es generen processos de participació social, tot promovent les capacitats de la comunitat per formar part activa en la vida cultural i en els fluxos de presa de decisions o creació d'estats d'opinió. La concepció del projecte i activitats d'un equipament ha de respondre al compromís de facilitar la satisfacció de les necessitats detectades a través de les vies adequades de participació ciutadana. D'aquesta manera esdevé un escenari en el qual es poden realitzar algunes de les expectatives culturals de la comunitat. Vist així, aquest programa es trobaria d'alguna manera subjecte al propi biaix d'una col·lectivitat propera a l'equipament, cosa que originaria aleshores un mecanisme quasi autònom de participació. Un equipament lligat a processos de participació social es constitueix en alguna cosa més que una edificació útil, car adquireix sentit ple en mantenir una coherència amb les formes i nivells de l'entorn en què es troba actuant i vers el qual treballa. En aquest sentit, Xan Bouzada diu que l'equipament podria comportar:

“la construcció d'un mur de contenció sobre el qual la memòria pogués recolzar les pràctiques d'afirmació i desenvolupament cultural diferenciat dels distints col·lectius socials.”

X. Bouzada Fernández (2001). “Los espacios del consumo cultural colectivo”. *Reis: Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 96, pàg. 51-70.

- **Cohesió social i enfortiment de la identitat.** Les comunitats s'encarnen en aquells indrets als quals atorguen una càrrega simbòlica que els fa portadors i reproductors de les seves pràctiques socials i culturals; indrets en els quals es duen a terme les seves festes, reunions i intercanvi col·lectiu. L'equipament cultural compleix (o hauria de complir) la funció de, més enllà dels seus objectius d'ús i servei, disposar de la força d'un simbolisme cultural que doni sentit al desenvolupament d'activitats humanes des de la col·lectivitat tot potenciant el desig d'"estar junts" en un espai de reconeixement de la pròpia identitat individual i de grup. Pot ser un element favorable en els processos d'afirmació d'un col·lectiu, relacionant grups diversos alhora que ajudant-los en els processos de definició de les seves particularitats enfront dels altres.

Julio Alguacil Gómez planteja el següent:

[Els equipaments] "han de jugar un paper restaurador de la cohesió social i, en conseqüència, han de motivar l'encontre dels diferents tot generant una identitat d'identitats, una identitat intercultural. [I és] en l'àmbit del local, en un context de proximitat, de contacte directe, de confiança, de coneixement mutu, on els subjectes poden entrar en estratègies de construcció que els permetin generar i accedir a noves estructures comunes d'acció política més adaptades a les noves situacions i als nous reptes."

J. Alguacil Gómez (2006). "Una mirada ciudadana al futuro de los equipamientos". A: *Informe de Valladolid. El derecho a los equipamientos, a los edificios públicos*. Valladolid: Universidad de Valladolid, Escuela Técnica Superior de Arquitectura de Valladolid.

- **Democratització.** En el moment en què un Estat assumeix la responsabilitat de dotar una societat de possibilitats d'accés a la cultura, l'equipament cultural adquireix un gran protagonisme com a realitzador d'aquest objectiu. L'equipament converteix un bé (en aquest cas cultural) que era privilegi d'elits capaces d'accedir-hi (principalment definides per les seves majors possibilitats d'accés a l'educació i el seu nivell econòmic) en un bé compartit i accessible a tots els nivells. És per això que l'equipament es troba fortament lligat als esforços de democratització de la cultura com a infraestructura que materialitza i fa possible aquest objectiu. La funció de l'equipament com a democratitzador de la cultura és, a més, una de les funcions més lligades al seu origen, i també una de les raons per la qual la seva promoció s'assumeix com a objectiu de moltes polítiques d'Estat.
- **Descentralització.** Els equipaments culturals a la perifèria de les grans ciutats o bé a les regions, ciutats o petites localitats de l'interior compleixen, a més, una funció de descentralització de la cultura, en la mesura que permeten situar en l'àmbit de localitats petites activitats que sense l'existència d'equipaments adequats tan sols podrien desenvolupar-se a les grans capitals on és ben sabut que, pel fet de tenir més opcions i possibilitats que oferir, normalment s'hi detecta el major moviment del sector cultural.

b) Funció educadora. L'equipament cultural ofereix un espai que incorpora un marc educatiu molt més obert i directe que el del sistema educatiu, arran d'oferir un diàleg més actiu i basat en la vivència d'experiències amb aquells que el freqüenten. En aquest sentit la seva funció educadora pot arribar a ser d'una gran potència, especialment si la comunitat s'ha relacionat des de l'origen amb l'equipament a partir de processos participatius. L'equipament té l'avantatge de no dirigir-se a alumnes o estudiants sinó a persones joves, ancians, nens i nenes, adults, associacions, etc., enfortint la idea de formació tot al llarg de la vida. La funció educadora de l'equipament té a veure amb la idea de laboratori on les persones poden viure una sèrie d'experiències culturals a través de les quals es potencien el desenvolupament de la seva pròpia autoconstrucció i la integració de nous llenguatges i valors.

En aquest sentit, la funció educadora de l'equipament cultural va més enllà de ser un "portador de cultura" i, per tant, un "culturitzador" del ciutadà que hi accedeix, es tracta d'una funció més lligada a l'enfortiment de les capacitats de les persones. L'equipament educador desenvolupa en la ciutadania diversos valors i pot ajudar en la construcció de comunitats més solidàries, en la mesura que promouen principis com els de llibertat, igualtat, creativitat i equilibri d'oportunitats.

En alguns tipus d'equipaments la funció educadora o de formació era originalment l'única (centres d'ensenyament d'idiomes, de dansa, de música) i, posteriorment, es va ampliar a altres esferes de participació cultural (aliances franceses, institut Cervantes, Goethe).

c) Funció de servei públic i serveis especialitzats. Els equipaments compleixen una clara funció de servei públic arran d'apropar-se al ciutadà a través de l'objectiu de satisfer les seves expectatives d'accés a la cultura, tant per al seu gaudi, com per a la seva utilització com a vehicle d'expressió i desenvolupament de la pròpia professió en el camp artístic.

Existeixen alhora distints nivells d'especificitat de les necessitats i expectatives culturals que els equipaments poden satisfer, a través de la creació d'equipaments que ofereixen serveis especialitzats, en contextos en els quals se n'ha detectat la necessitat.

En aquest sentit, s'han desenvolupat diferents models a partir de la concepció d'equipaments polivalents (centres culturals, casa de la cultura, centre cívics, etc.), o especialitzats (biblioteques, arxius, museus, etc.) però cada cop més s'observa una tendència a disposar d'espais que permetin combinar especialitat amb una certa polivalència.

d) Funció de conservació. Uns equipaments culturals compleixen la funció de conservar, mantenir, etc., béns culturals que, de no allotjar-se en els esmentats equipaments, posarien en perill la seva existència. En aquest cas, no tan sols es tracta (com seria el cas més obvi) de museus, arxius, biblioteques o jacis-

ments arqueològics; un teatre especialment dissenyat per a la reproducció de, per exemple, alguna mena de representació escènica clàssica que manté una programació fixa d'aquest tipus de gènere (òpera), compleix també una funció de conservació. De fet, no s'ha de tractar només de casos en què es perpetui una manifestació cultural en concret; els equipaments culturals permeten, en molts casos, la conservació de manifestacions, béns o pràctiques culturals que, per la seva fragilitat, es troben en perill de desaparèixer, siguin de l'època que siguin.

e) Funció de recerca. Els equipaments culturals clàssics dedicats a funcions de recerca, com certs museus, arxius, biblioteques, etc., on s'incorpora de manera més o menys intensa aquesta dimensió. Però també observem la incorporació de programes de recerca en altres tipus d'equipaments, com centres de creació d'art contemporani, filmoteques, residències d'artistes, centres de creació, etc. En aquest sentit, els equipaments es configuren com a contenidors d'un tipus d'informació especialitzada que nodreix el sector cultural i que li possibilita les tasques d'accés al coneixement i registre ordenat dels seus continguts.

f) Funció de desenvolupament del sector. És evident que els equipaments culturals són un element clau en el desenvolupament del sector cultural. Més enllà de les seves funcions socials (que impliquen el desenvolupament en general d'una comunitat, com ja s'ha vist), el propi sector de la cultura troba vies de desenvolupament en els equipaments culturals de què disposa.

En aquest cas els emprenedors, creadors i artistes troben facilitats per a la realització de la seva obra o producció. L'existència de l'equipament incideix en el desenvolupament del sector cultural i l'emergència de noves empreses, companyies o productes culturals.

Així mateix, equipaments culturals com museus, centres de visitants i d'interpretació del patrimoni, teatres i auditoris, tenen cada cop més un gran atractiu per a altres subsectors com el turisme. En aquest sentit s'esdevenen recursos generadors de desenvolupament econòmic directe i indirecte a través de les seves activitats vinculades. A vegades, això genera conflictes importants pel que fa a la seva funció social específica com a centres de proximitat i al servei de la població local.

g) Funció de foment a la creació. Els equipaments són l'escenari on es pot dur a terme la pràctica de polítiques de foment a la creació. Un equipament pot, de fet, complir una funció vinculada amb el foment de la creació sense tenir com a objectiu les activitats d'exhibició o explotació de les creacions que allotja. En la mesura que els creadors troben facilitats per als seus processos d'investigació i producció, els equipaments esdevenen elements imprescindibles per al manteniment d'una activitat que és de gran importància, però que

no es basa en assegurar una oferta de difusió. És el cas dels centres de creació, que centren els seus esforços a ser plataformes que possibiliten el fet creatiu sense necessitat de resultats tangibles demostrables.

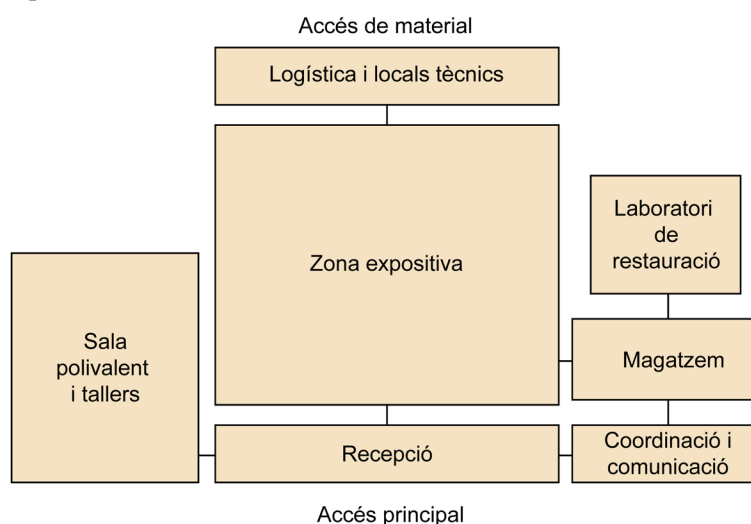
4. Tipus d'equipaments culturals

A les definicions d'equipament cultural, i a les seves diferents aproximacions, ja es detecta una dificultat clara en l'exercici de tipificar-los i categoritzar-los. Existeixen diverses maneres d'abordar aquesta tasca i en aquest text n'utilitzarem una, tot i que podria haver-hi diferents enfocaments i maneres d'agrupar-los. A continuació es descriuen els tipus d'equipaments culturals clàssics i les seves característiques generals principals. Així mateix, s'ofereix un quadre de les principals àrees.

Nota

La classificació que es presenta en aquest document i les característiques de cada tipus d'equipament estan principalment extretes dels estàndards d'equipaments definits per la Subdirecció General d'Equipaments Culturals del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya.

- **Espais d'arts visuals, museus i centres d'interpretació del patrimoni.** En aquesta categoria incorporem els museus i sales expositives, i també els béns patrimonials musealitzats o els monuments. Són aquells espais dedicats a la difusió de les arts visuals i el patrimoni, principalment mitjançant activitats de tipus expositiu de caràcter temporal o permanent. Duen a terme activitats de comunicació lligades als continguts del material que exposen, les quals solen estar vinculades a projectes educatius o d'investigació. També poden desenvolupar activitats d'acció cultural comunitària o funcionar com a plataforma de debat a l'entorn dels temes amb què treballen.

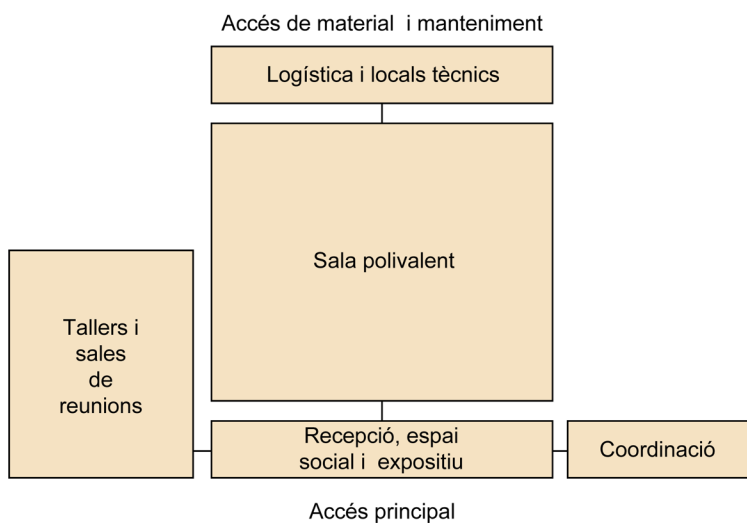

- **Centres culturals polivalents.** En aquesta categoria es podrien integrar diversos tipus d'equipaments culturals com són les cases de cultura / casals, els centres cívics, els ateneus, i fins i tot les seus dels patronats i consorcis o les societats i associacions. Desenvolupen activitats vinculades a la dinamització cultural del seu entorn a través de cursos de formació artística i

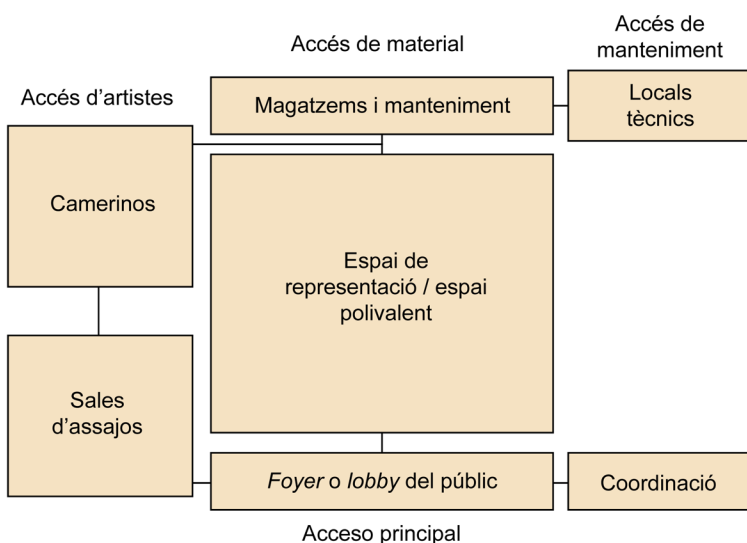
Referència bibliogràfica

PEC Cat (2009). "Pla d'Equipaments Culturals de Catalunya 2009-2019". Document per a consulta (Maig, 2009). Al web de la Subdirecció General d'Equipaments Culturals.

de l'àmbit relacional, el foment a la creació i la difusió de les iniciatives culturals i creatives del territori i la divulgació de la cultura en general. Així mateix, solen practicar la cessió d'espais a col·lectius que en tenen necessitat per tal que desenvolupin les seves activitats culturals.

- **Espais escènics i musicals.** Aquests equipaments es dediquen a la representació d'espectacles i audicions musicals en directe davant d'un públic determinat que es denomina *espectador* o, senzillament, *públic*. També alberguen els assaigs d'arts escèniques i musicals relacionats o no amb la programació de representacions que finalment arriben a l'espectador (pot donar-se el cas que l'equipament satisfaci la demanda de col·lectius diferents per a fer els seus assaigs, tot i que l'obra d'aquests col·lectius no es representi en el mateix equipament). Així mateix, en aquests equipaments poden dur a terme activitats de dinamització comunitària (com ara treballs socioartístics, programes d'arts comunitaris, tallers, etc.). Poden desenvolupar altres tipus d'activitats socials i culturals com són conferències, assemblees o altres menes de reunions.

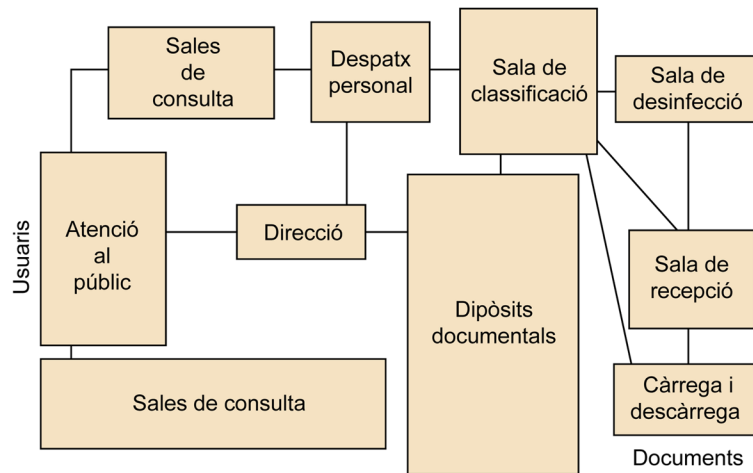

- **Arxius i biblioteques.** Els arxius duen a terme activitats de gestió de guarda i classificació de la documentació d'interès general, i també de con-

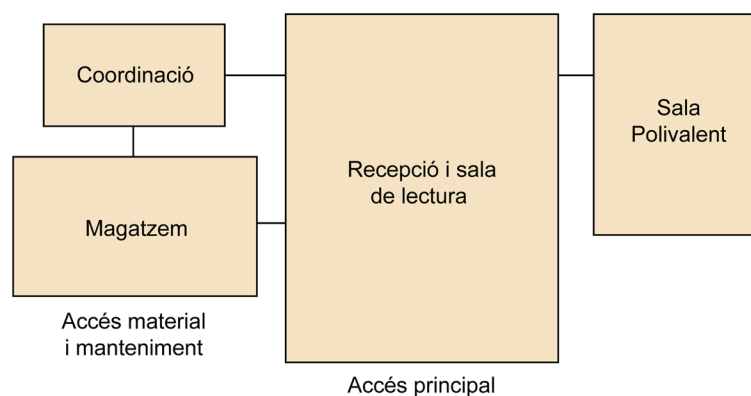
servació i protecció del patrimoni cultural documental. A més, gestionen l'accés i la consulta d'aquesta documentació i la seva difusió.

Tenen una funció molt important d'emmagatzematge i protecció, unida a tècniques de conservació que en permetin el manteniment i la sostenibilitat d'una part de la memòria col·lectiva. També disposen cada cop de més serveis a la investigació, educació i difusió en general.

Els arxius han anat actualitzant la seva funció d'acord amb la tipologia dels diferents suports que les societats han anat inventant. En aquest sentit, els arxius ja no conserven només textos escrits sinó també documents sonors, visuals i, cada cop més, digitals.

Pel que es refereix a les biblioteques, també tenen una funció clara de conservació del patrimoni bibliogràfic encara que, en el seu cas, combinada amb la funció de promoció de la lectura. Ambdues funcions es veuen avui dia complementades amb propostes culturals que amplien aquestes missions i les converteixen en centres culturals oberts per a la participació social a través de tallers, conferències i activitats molt diverses.

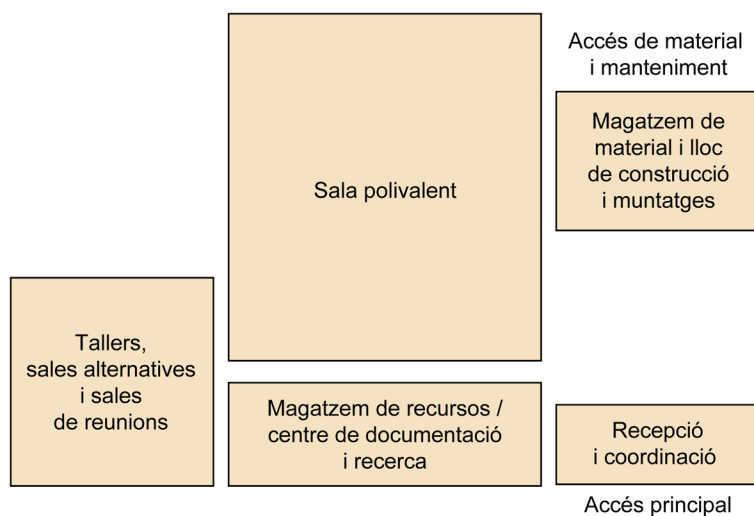

- **Centres de creació i laboratoris culturals.** Són aquells espais que, sense trobar-se necessàriament lligats a la funció de representació d'espectacles o a les activitats expositives, fan activitats d'acollida de col·lectius artístics per al desenvolupament de les seves creacions. A més, programen activitats d'encontre entre creadors i tallers de formació, normalment per a un públic vinculat amb el sector. Solen estar oberts als nous llenguatges i promouen el debat a l'entorn de la creació contemporània. Duen a terme

tasques de divulgació del treball del creador i del seu paper a la societat, alhora que faciliten l'apropament de mitjans als creadors i la seva relació amb altres creadors tot fomentant el treball en xarxa. El seu funcionament habitual per a aquest últim objectiu és el d'exercir com a lloc de residència artística o a través de la cessió d'espais i equips.

En aquest cas trobem molts centres ubicats en locals reconvertits en espais per a la creació, com antigues fàbriques, naus industrials, edificacions rurals, etc. La seva estructura depèn, per tant, principalment de dos factors: el sector de la creació que promouen i l'espai físic en què s'han ubicat. Per aquest motiu, en el quadre que s'ofereix no es proposa cap interconnexió entre cada possible espai, car aquests tenen, més que en cap altre tipus d'equipaments, una quantitat infinita de possibilitats i en cada cas responen a múltiples variables.

5. La cultura en altres equipaments

Més enllà dels equipaments culturals que hem presentat, les manifestacions de les expressions culturals i artístiques es desenvolupen també en una altra mena d'espais. Es tracta dels espais permanents o efímers que s'adapten per a l'acolliment d'una representació artística, l'exposició de material audiovisual, etc.

Locals com bars, botigues, carrers, places, estacions de mitjans de transport i tots aquells indrets que la creativitat pugui convertir en plataformes d'expressió cultural i artística, poden convertir-se, en moments puntuals, en microequipaments culturals efímers. Fins i tot trobem espais que dins de les seves activitats de tipus no cultural desenvolupen de manera sistemàtica activitats culturals: bars que exposen obra plàstica a les seves parets, places on tenen lloc festivals d'arts escèniques o música, etc.

També existeix una altra noció interessant d'espai per a la cultura que té a veure amb l'exercici de la vida cultural a les llars. En alguns estudis sobre equipaments culturals s'inclouen aquests espais que es tipifiquen en diferents classes, com ara: el nombre de llibres o enciclopèdies disponibles a cada llar, els equips per a escoltar música o altres suports de so, el nombre de CD, cassetts o discos, la quantitat d'instruments musicals, els aparells de televisió i reproducció de VHS o DVD, les càmeres de fotos o vídeo, els ordinadors i l'accés a Internet i, fins i tot, la disposició de software a la llar, PDA o consoles de videojoc. Aquesta noció d'equipament cultural a la llar respon a la idea d'espai cultural o indret per a la cultura, on la llar i els seus recursos culturals o per a la vida cultural esdevenen un equipament cultural momentani de l'individu o d'un petit col·lectiu normalment familiar.

6. Gestió dels equipaments culturals com a una especificitat de la gestió cultural

La gestió dels equipaments culturals integra una gamma d'estratègies àmplia que són pròpies d'aquest tipus d'indrets. En aquest capítol no es farà una explicació exhaustiva d'aquestes estratègies car, donada la diversitat de llocs i situacions que un gestor pot trobar-se en un equipament cultural, mai no podria ser completada. Tot i així, a continuació s'exposaran una sèrie d'instruments i accions generals, molt característiques de la gestió d'equipaments culturals, que el gestor cultural ha de tenir en compte quan s'enfronta a una mena de gestió com aquesta.

- **Definició del projecte d'equipament.** Per a un bon funcionament és necessari que la construcció o adaptació física d'un espai s'acompanyi d'un projecte d'ús o enfocament de les seves funcions, elaborat per un professional especialitzat. El projecte cultural d'equipament ha d'incorporar un conjunt de definicions, objectius, estructura, metodologia, etc., que esdevé el punt de partida o l'encàrrec de la gestió. El gestor/a cultural ha de saber dissenyar projectes d'equipaments d'acord amb una metodologia que permeti fer visibles la finalitat i els objectius del servei.
- **Programació.** La programació no és una característica que tot just pertany a la gestió d'equipaments culturals, però sí que es tracta d'un element molt important car una de les activitats més intenses d'un equipament és la gestió de les seves activitats. Aquestes es reflecteixen (en cicles de temps repetitius, normalment) en un document de programació, on s'hi veu reflectit, principalment, l'ordre del desenvolupament de les activitats de l'equipament. Inicialment, la programació pot ser més una "carta d'intencions", la qual posteriorment se sotmet a la seva adaptació en funció d'elements que equilibren els recursos, els compromisos amb altres entitats i col·lectius, les capacitats i característiques de l'equipament i els seus objectius, entre d'altres factors, amb les activitats que es vol fer. Una programació realista i en consonància amb tots els factors d'influència ha de garantir el desenvolupament d'unes activitats que es duen a terme sense comprometre l'estructura general de l'equipament ni el seu funcionament en el futur.
- **Finançament.** La supervivència i sostenibilitat d'un equipament cultural depèn en gran mesura de la capacitat de finançament. Una quantitat important d'equipaments culturals (pels principis històrics que podem trobar en la seva gènesi) depèn de la intervenció pública, per la qual cosa el coneixement del cicle i les exigències d'aquest tipus de finançament resulta encara ara de gran importància per a la gestió d'equipaments. Tot i així, cada cop resulta més evident que els equipaments culturals es troben a la

recerca de fórmules de finançament que no els facin tan dependents de l'ajut públic, creant opcions mixtes en què la intervenció privada i els recursos generats de la seva pròpia activitat representin la major part de les seves fonts de finançament, tot donant-los més llibertat i fent-los menys fràgils enfront dels canvis polítics.

Els equipaments culturals de grans dimensions desenvolupen estratègies de finançament que diversifiquen les seves fonts d'ingressos, com l'establiment d'un espai per a la venda de productes relacionats amb el contingut de les seves activitats culturals, els programes de fidelització de públic, l'atracció de mecenatge, etc. D'aquesta manera assoleixen una dependència de l'ajuda pública menor, més llibertat i més control dels seus propis fluxos econòmics. Aquests sistemes de gestió mixtos o híbrids de certa complexitat, com dirien Eduard Miralles i Montserrat Saboya:

"[...] resulten més inalterables a la crisi i sobreviuen millor que aquells sotmesos a una gestió de caràcter unitari o exclusiu per part de poders estatals o regionals."

E. Miralles; M. Saboya (2000). "Aproximaciones a la proximidad. Tipologías y trayectorias de los equipamientos en Europa y en España". *CERCLES*.

- **Manteniment.** El manteniment és una funció clàssica i característica de la gestió dels equipaments culturals i que ocupa un lloc important en la despesa que genera, sobretot en el cas d'arxius, biblioteques, museus, teatres o auditoris, en què la conservació de les estructures i els equips és vital. Per aquest motiu, va molt lligat als recursos amb què compta i, per descomptat, repercuteix en la qualitat del funcionament. No obstant això, no solament són factors d'índole econòmica els que influeixen en un bon desenvolupament de les accions que es duen a terme per garantir el manteniment de les infraestructures i els equips, sinó que també influeixen factors com el climàtic, la implantació d'aquests equipaments en zones vulnerables (inclemències, inseguretat, violència, etc.), entre d'altres possibles. Tots ells han de tenir-se en compte i estudiar-se amb seriositat, car l'equipament depèn quasi totalment de les seves estructures físiques i del bon estat dels seus equips o, com a mínim, els seus funcionaments depenen, per a un rendiment adequat, d'un bon estat físic.
- **Accessibilitat.** L'accessibilitat és un element fonamental de la gestió d'un equipament. De l'accessibilitat depèn gran part del compliment dels seus objectius i la coherència de les seves accions amb relació al territori en què actua. Un nombre important de les seves funcions, principalment les funcions socials, depenen d'una accessibilitat basada en la igualtat d'oportunitats, la qual cosa vol dir que la gestió d'un equipament cultural ha de tenir en compte factors com:
  - La capacitat de mitjans de desplaçament del seu públic potencial (i coherent amb el territori i el context en què es troba) vers l'equipament.
  - La relació equilibrada entre els horaris de les activitats i factors com el temps que les persones inverteixen en el seu desplaçament fins a l'equipament i els seus horaris de vida laboral.

- Els impediments físics o barreres arquitectòniques per a accedir a l'equipament en general o a les seves sales, principalment per a les persones amb mobilitat reduïda.
- Les hostilitats de l'entorn o l'escàs atractiu de la zona en què es troba, per exemple, en el cas de zones massa decantades o amb índexs elevats de violència.
- La capacitat d'atenció, informació, recepció i acompanyament dels professionals que treballen en aquest espai. Una concepció equivocada de la funció d'aquests equipaments per part dels seus treballadors pot generar actituds de rebuig cap als usuaris i públics o cap a determinats col·lectius. La capacitat d'aquestes persones per a facilitar l'accés a través d'un tracte amable i professional és fonamental per tal de garantir la participació i l'ús democràtic dels equipaments.

En definitiva, un equipament cultural ha de practicar i fomentar la proximitat amb les persones del seu entorn. En aquest sentit Xan Bouzada descriu una problemàtica que fa els equipaments poc accessibles, tot convertint-los en “temples” distants, “equipaments freds”:

“En ocasions és així com es mostren per a alguns públics certs equipaments: com temples ascètics d'una religió distant.”

X. Bouzada Fernández (2001). “Los espacios del consumo cultural colectivo”. *Reis: Revista Española de Investigaciones Sociológicas* (núm. 96, pàg. 51-70).

L'equipament ha de tenir la capacitat de comunicar les seves intencions d'una manera accessible per al públic, car exerceix, o hauria d'exercir, no solament com a obra arquitectònica que acull activitats culturals, sinó com a portador de missatges que s'insereixen d'una manera harmònica i coherent en la lògica cultural del territori.

Bibliografia

Alguiacil Gómez, J. (2006). "Una mirada ciudadana al futuro de los equipamientos". A: *Informe de Valladolid. El derecho a los equipamientos, a los edificios públicos*. Valladolid: Universidad de Valladolid, Escuela Técnica Superior de Arquitectura de Valladolid.

Bonora, P.; Giardini, A. (2004). *Il Centri interculturali in Emilia-Romagna: un progetto di ricerca-azione per una territorialità attiva*. Bolonya.Bolònia.

Bouzada Fernández, X. (1993). *Escuela, cultura y territorio: lógicas sociales de la implantación y producción de los equipamientos educativos socioculturales*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid (col·lecció "Tesis Doctorales", 120/93, 871 pàg.).

Bouzada Fernández, X. (2001). "Los espacios del consumo cultural colectivo". *Reis: Revista Española de Investigaciones Sociológicas* (núm. 96, pàg. 51-70).

Cantero, C. (2001). "Equipamientos Culturales de Proximidad en España en el Siglo XX: Las Casas de Cultura". *Periférica* (núm. 2, pàg. 51-62).

Delgado, E. "Acción cultural municipal: instituciones y balances". A: Diversos autors. *Escuela andaluza de Animación sociocultural*. Jerez de la Frontera: Diputación de Cádiz.

Diversos autors (1998). *Gran Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Dressayre, P. (1994). "Le Diagnostic d'un équipement culturel". A: *Voiron: La Lettre du Cadre Territorial* (Dossier d'experts; núm. 51, pàg. 192).

ENCC (1997). *Cultural centres / arts centres: all over Europe* (327 pàg.). Brussel·les: European Network of Cultural Centres.

English, J. (1981). *The Case for arts centres*. Londres: Centre for Arts. City University.

Equipamientos municipales de proximidad: Estudio de situación (2003). Gijón: Trea ("Biblioteconomía y Administración Cultural", núm. 71, pàg. 158).

Equipamientos municipales de proximidad: Plan estratégico y construcción (2003). Gijón: Trea ("Biblioteconomía y Administración Cultural", 73, pàg. 262).

Equipamientos municipales y de proximidad: Gestión de calidad (2003). Gijón: Trea ("Biblioteconomía y Administración Cultural", 74, pàg. 263).

Escuela Técnica Superior de Arquitectura de Valladolid (2006). *Informe de Valladolid. El derecho a los equipamientos, a los edificios públicos*. Valladolid: Universidad de Valladolid Escuela Técnica Superior de Arquitectura.

Estudi sobre estàndards d'equipaments culturals (ed.) (2000). *Équipements culturels territoriaux: projets et modes de gestion*. Barcelona: Diputació de Barcelona, Àrea de Cultura.

Figueras, E.; Camps, P. i Coats (20 de novembre de 2008).

Figueras, E.; Camps, P.; Iglesias, M. (2003). Guía de estándares de los equipamientos culturales en España. Madrid: Federación Española de Municipios y Provincias (FEMP). (126 pàg. + CD).

Fundación Kaleidos.red xarxa de municipis que desenvolupa diferents activitats d'anàlisi, elaboració i orientació de les polítiques, serveis i equipaments de proximitat Internet.

Gault, M. (1994). *La Documentation Française*. París: Ministère de la Culture et de la Francophonie.

González Leandro, R. (ed.) (1989). *Centros Cívicos presente y futuro: cultura y participación*. Madrid: Ed. Popular.

Lane, J. (1978). *Arts Centres: Every town should have one*. Londres: Paul Elek.

Manito, F. (2000, juliol-setembre). "Els Equipaments culturals". A: *Quadern central. Barcelona: Metròpolis Mediterrània* (pàg. 38-49).

Miralles, E.; Saboya, M. (2000). "Aproximaciones a la proximidad. Tipologías y trayectorias de los equipamientos en Europa y en España". *CERCLES*.

PEC Cat. (2009). "Pla d'Equipaments Culturals de Catalunya 2009-2019". Document per a consulta. (Maig, 2009). A la web de la Subdirecció General d'Equipaments Culturals.

Pérez Gómez, J. L. (dir.) (2000). *Centros cívicos y servicios de proximidad / I Jornadas sobre centros cívicos y servicios de proximidad*. Vitòria 17-19 maig de 2000. Vitòria: Xabide.

Pérez-Rioja, J. A. (1971). *Las Casas de cultura*. Madrid: ANABA. (Biblioteca profesional ANABA; 3. Cuadernos, pàg. 107).

Perez Rioja, J. A. (1974). "Importancia de la Información: Las casas de cultura". Text de la Ponència presentada a les XI Reunión Nacional i Iberoamericana de Bibliotecarios. Buenos Aires. (Agost, 1974. Butlletí d'ANABA Any XXV – Núm. 1 i 2).

RAE (2003). *Diccionario de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe.

Robert, P. (1991). *Le Petit Robert 1, Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*. Mont-real: Dictionnaire Le Robert.

Teixeira Coelho, J. (2009). *Diccionario crítico de política cultural: cultura e imaginario*. Barcelona: Gedisa.